Broj:01-02-1475/16
Sarajevo, 28.09.2016. godine

Na osnovu člana 26. stav 1. tačka 2. i člana 74. stav 1. Statuta Grada Sarajeva („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 34/08 – prečišćeni tekst), Gradsko vijeće Grada Sarajeva, na 42. sjednici održanoj 28.09.2016. godine, primilo je k znanju

Informaciju o stanju privrede i zapošljavanja u gradu Sarajevu za 2015. godinu.

PREDSJEDAVAJUĆI GRADSKOG VIJEĆA
Suljo Agić

BOSNA I HERCEGOVINA
Federacija Bosne i Hercegovine
KANTON SARAJEVO
GRAD SARAJEVO
GRADONAČELNIK

BOSNIA AND HERZEGOVINA
Federation of Bosnia and Herzegovina
CANTON OF SARAJEVO
CITY OF SARAJEVO
MAYOR

INFORMACIJA O STANJU PRIVREDE I ZAPOŠLJAVANJA U GRADU SARAJEVU U 2015. GODINI

Predlagač: Gradonačelnik

Obrađivač: Služba za lokalno poslovanje i razvoj grada

Sarajevo, septembar 2016. godine

Hamdije Kreševljakovića 3, 71000 Sarajevo, BOSNA I HERCEGOVINA
Tel. ++387 33 – 208 340; 443 050, Fax: ++387 33 – 208 341
www.sarajevo.ba
e-**mail: grad@sarajevo.ba**

SADRŽAJ:

1. Uvod.....3
2. Osnovne karakteristike privrednih kretanja.....3
3. Industrijska proizvodnja.....4
4. Energetska efikasnost.....6
5. Zaštita okoliša.....7
6. Poljoprivredno-prehrambeni sektor.....8
7. Građevinarstvo.....9
8. Domaća trgovina.....10
9. Vanjskotrgovinska razmjena.....10
10. Izvozi uvoz po općinama u Gradu Sarajevu i Kantonu Sarajevo.....11
11. Turizam i ugostiteljstvo.....12
12. Investicije.....12
13. Tržište rada.....13
14. Stanje zaposlenosti i plaća na području Grada Sarajeva.....13
15. Stanje nezaposlenosti.....14
16. Stanje nezaposlenosti na području Grada Sarajeva na dan 31.12.2015. g.....14
17. Socijalna sigurnost nezaposlenih osoba na području grada Sarajeva.....15
18. Mjere aktivne politike zapošljavanja.....15
19. Prioritetne mjere i aktivnosti.....19
20. Naziv projektne aktivnosti.....20
21. Izvor podataka.....21

UVOD

Informacija o stanju privrede i zapošljavanja predviđena je za razmatranje Programom rada Gradskog vijeća Grada Sarajeva za 2016. godinu.

Informacija sadrži najznačajnije indikatore poslovanja tokom 2015. godine. Njen osnovni cilj ukazati na stanje i tendencije kretanja u privredi i zapošljavanju u Gradu Sarajevu uz objektivnu ocjenu uslova u kojima posluju privredni subjekti, te ekonomskih efekata poslovanja kako bi se, na temelju toga, utvrdile prioritetne aktivnosti i mjere za dinamiziranje privrednog razvoja Grada i povećanja zaposlenosti.

Treba naglasiti da se od nekih važnijih indikatora privrednog razvoja ne prate na nivou općina, odnosno Grada, te se zbog neadekvatnog statističkog obuhvata nije moglo doći do svih relevantnih pokazatelja neophodnih za kvalitetniju ocjenu pojedinih trendova u ekonomskom razvoju Grada.

Međutim, ocjene, stavovi i prijedlozi koji se na osnovu statističkih podataka izvode za Kanton Sarajevo mogu se jednim dijelom uzeti i za Grad. Tim prije što općine koje čine Grad Sarajevo najvećim dijelom participiraju u ekonomskom razvoju Kantona Sarajevo. Tako se procjenjuje da Grad Sarajevo u ukupnom broju pravnih lica koja predaju obračune na prostoru Kantonu Sarajevo učestvuje sa blizu 80 %, a u ostvarenim prihodima i rashodima između 70-75 %.

Na osnovu ostvarenog učešća privrednih subjekata koji posluju na području Grada Sarajevo, te imajući u vidu da jedan broj značajnih ekonomskih indikatora nije bilo moguće pratiti na nivou grada, pripremljena je Informacija na bazi realno dostupnih pokazatelja čiji se jedan broj po osnovi ostvarenog statističkog obuhvata podudara sa područjem Kantona Sarajeva.

U izradi Informacije korišteni su podaci Federalnog zavoda za statistiku, Zavoda za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo, Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Agencije za bankarstvo Federacije BiH, FIPA-e, JU Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo, Internet baza poslovnih informacija, kao i podaci i informacije Privredne komore KS koja najveći dio podataka dobiva iz neposrednog kontakta sa svojim članovima.

Osnovne karakteristike privrednih kretanja

Trend pada indexa industrijske proizvodnje nastavljen je i tokom 2015. godine. Iako pad indexa za 2014./2015. godine u odnosu na prethodne godine u gradu i Kantonu Sarajevo nije tako izražen kao u periodu 2009.-2011. godine, kada je prosjek indexa pada bio 4,5%, pad industrijske proizvodnje u 2015. godini u Kantonu Sarajevo od 1,8% u odnosu na prethodnu godinu nije ohrabrujući.

Na nivou Federacije BiH u periodu I-XII 2015. godine u odnosu na isti period 2014. godine došlo je do rasta fizičkog obima proizvodnje za 2,2 %. Prerađivačka industrija u Federaciji BiH bilježi rast obima proizvodnje od 4,2% , a zabilježen je pad proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom i plinom od 1,5%, dok je djelatnost vađenja ruda i kamena ostvarila za 1,1% manji obim proizvodnje.

Na području Kantona Sarajevo (prosjek u 2015. godini prema podacima Federalnog zavoda za statistiku) bilo je zaposleno 126.609 osoba, što je za 1,13 % veći broj u odnosu na prosječan broj zaposlenih u 2014. godini. Prema istom izvoru na području Grada Sarajeva prosječan broj zaposlenih u 2015. godini je bio 97.642 osobe ili 0,99 % više od prosječnog broja zaposlenih u 2014. godini.

Broj nezaposlenih osoba na području Kantona Sarajevo zaključno sa 31.12.2015. iznosio je 72.545 što je za 0,98 % više u odnosu na broj registrovanih nezaposlenih osoba na dan 31.12.2014.

godine, od čega je sa područja Grada Sarajeva 43.416 osoba, što je za 1,58 % više u odnosu na 31.12.2014.godinu.

Industrijska proizvodnja

Kraj poslovne 2015. godine u Gradu i Kantonu Sarajevo obilježen je manjim obimom proizvodnje u odnosu na prethodnu 2014. godinu za 1,8%. U periodu od 2008. do 2015. godine industrijska proizvodnja na nivou Kantona smanjivala se po prosječnoj stopi od 3,3%.

Posmatrano po područjima, prerađivačka industrija u Kantonu Sarajevo ostvarila je manji nivo proizvodnje za 3,6% u odnosu na I-XII 2014. godinu. Istovremeno došlo je do povećanja obima proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom i plinom za 6,8% u odnosu na I-XII 2014. godine, dok je proizvodnja ruda i kamena manja za 76,1%. Na nivou Federacije BiH prerađivačka industrija bilježi rast obima proizvodnje od 4,2% u odnosu na I-XII 2014. godine. Pad proizvodnje zabilježen je kod djelatnosti vađenja ruda i kamena od 1,1%, dok je proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom i plinom ostvarila za 1,5% manji obim proizvodnje.

Od 21 grane prerađivačke industrije Kantona Sarajevo, u periodu I-XII 2015. godine u odnosu na isti period 2014. godine, osam (8) grana zabilježilo je rast proizvodnje, dok je preostalih trinaest (13) grana ostvarilo manji nivo proizvodnje.

U okviru glavnih industrijskih grupacija u Kantonu Sarajevo, u periodu I-XII 2015. godine u odnosu na isti period 2014. godine, rast proizvodnje zabilježen je samo u energetskoj industriji (6,8%), dok je kod ostalih grupacija zabilježen pad proizvodnje. Obim proizvodnje intermedijarnih proizvoda (poluproizvoda) bio je za 1,8% manji u odnosu na 2014. godinu, dok je kod kapitalnih proizvoda zabilježen pad proizvodnje za 4,5%. Proizvodnja trajnih proizvoda za široku potrošnju pala je za 26,6%, dok je u proizvodnji netrajnih proizvoda za široku potrošnju registrovan pad obima proizvodnje od 2,9%.

Tabela br. 1. Stope rasta/pada idustrijske proizvodnje po granama u Kantonu Sarajevo za period 2013.-2015. godine

		2014./2013.	2015./2014.
		(%)	(%)
INDUSTRIJA UKUPNO		**-0,7**	**-1,8%**
GLAVNE INDUSTRIJSKE GRUPACIJE			
	Energija	-9,2	-1,8%
	Intermedijarni proizvodi, osim energije	24,9	6,8%
	Kapitalni proizvodi	-0,7	-4,5%
	Trajni proizvodi za široku proizvodnju		-26,6%
	Netrajni proizvodi za široku potrošnju		-2,9%
PREMA PODRUČJIMA I ODJELJCIMA KD-a			
	Vađenje ruda i kamena		
	Vađenje ostalih ruda i kamena		
		2014./2013.	**2015./2014.**
	Prerađivačka industrija		
	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	7	6
	Proizvodnja odjevnih predmeta; dorada i bojenje krzna	13,8	3,3
	Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta osim namještaja; proizvodnja predmeta od slame i pletarskih proizvoda	39,4	-10,5
	Izdavačka djelatnost, štampanje i umnožavanje snimljenih zapisa	-9,8	17,4
	Proizvodnja koksa, derivata nafte i nuklearnog goriva	-21,9	-38,8
	Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	0,5	-1,5
	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata	7,1	-5,7

	Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa	30,4	-3,2
	Proizvodnja baznih metala	-82,4	163,2
	Proizvodnja mašina i uređaja, d.n.	-17,4	-25,5
	Proizvodnja računara te elektroničkih i optičkih uređaja	-29,1	-30,8
	Proizvodnja namještaja	-15,6	-26,6
	Ostala prerađivačka industrija	-22,8	10,6
	Proizvodnja i snabdijevanje el.energijom i plinom	-9,2	6,8

Tabela br. 2. Industrijska i prerađivačka proizvodnja u Kantonu Sarajevo

	Kanton Sarajevo		Federacija BiH	
Elementi	Period	Index	Period	Index
Indeks fizičkog obima industrijske proizvodnje	I-XII 2015./I-XII 2014.	98,2	I-XII 2015./I-XII 2014.	102,2
Prerađivačka industrija	I-XII 2015./I-XII 2014.	96,4	I-XII 2015./I-XII 2014.	104,2

Izvor: Privredna komora Kantona Sarajevo, 2016.

Tabela br. 3. Indeksi industrijske proizvodnje – komparativni pokazatelji

	2011. 2010.	**2012. 2011.**	**2013. 2012.**	**2014. 2013.**	**2015. 2014.**
Industrija ukupno	94,8	93,5	99,3	99,7	94,2
Energija	100,9	91,0	86,7	124,9	98,2
Intermedijalna proizvodi, osim energije	93,2	98,2	100,2	90,8	106,8
Kapitalni proizvodi	101,6	92,2	137,1	99,3	95,5
Trajni proizvodi za široku potrošnju	94,2	89,3	85,0	84,5	73,4
Netrajni proizvodi za široku potrošnju	106,9	104,5	95,2	99,1	97,1

Izvor: Privredna komora Kantona Sarajevo, 2016.

Prema Prostornom planu Kantona Sarajevo za period 2003.-2023. godine planirano je da se razvoj sarajevske regije bazira na više kvalitativnih elemenata koji će uticati na rast i razvoj uz optimalno korištenje resursa koji stvaraju novu vrijednost, omogućavaju visoku produktivnost, veću elastičnost ekonomije, veću efikasnost uz uvođenje tržišnog sistema korištenja zemljišta i očuvanja životne okoline.

Navedenim dokumentom planirana je ukupna površina namijenjena privrednim i proizvodnim zonama koja iznosi 1.558 ha, sa definisanim proizvodnim zonama.

Predviđeno povećanje poslovnih zona ima više usmjeravajući, a ne obavezujući karakter, te u tom smislu Grad Sarajevo treba koristiti njegove prostorne mogućnosti u planskom usklađivanju ciljanih prioriteta razvoja kako na općinskim, tako i na višim nivoima upravljanja razvojem.

Tabela br. 4. Pregled proizvodnih i poslovnih zona u Gradu Sarajevu

Općina	Površina (ha)	
	Proizvodne zone	Privredne zone
Stari Grad	2,6	
Centar Sarajevo	9,3	
Novi Grad	443,8	119.0
Novo Sarajevo	12,4	5,6
GRAD SARAJEVO	468,1	124,6

Izvor: Prostorni plan Kantona Sarajevo za period 2003.-2023. godine, Sarajevo

U okviru privrednih zona previđa se razvoj tehnološkog parka, namijenjenog istraživanju i razvoju primijenjenih tehnologija sa sjedištem istraživačkim instituta koji su u funkciji povezivanja i prijenosa znanja i tehnologija između instituta, preduzetništva i privrednih subjekata.

Kada je u pitanju rast i razvoj industrijske proizvodnje, ne može se zaobići pitanje energenata, kao ključne poluge njenog razvoja. Kako BiH raspolaže značajnim rezervama i izvorima energije i kako to predstavlja njenu komparativnu prednost u regiji, to ukazuje da se politika u oblasti energenata mora voditi dugoročno na način da bude instrument razvoja domaće privrede a ne njena barijera.

Sadašnja situacija u sektoru elektroenergije u BiH je takva da egzistiraju tri vertikalno integrisana preduzeća za snabdijevanje električnom energijom što znači da je energetski sistem, na relativno malom prostoru, kakav je naš, dosta isparcelisan.

Treba reći da razvoj energetike nije moguć bez realne ekonomije. To je prvo pravilo svih daljnjih razmišljanja o budućnosti energetskog sektora. Iz tog razloga potrebno je stvoriti sve pretpostavke da se u primjerenom roku dosegnu realne ekonomske cijene, a da se u istom roku razviju socijalni mehanizmi za ugrožene kupce energije, što će svakako imati neposredne implikacije na kvalitet komunalnih usluga u gradu.

Energetska efikasnost

Prema EU legislativi sve njene članice treba da do 2020. godine realiziraju strateški plan ušteda energije od 20%, povećanja energetske efikasnosti za 20 % i korištenje 20 % energije iz obnovljivih izvora (EC, 2004). Takvi planovi za BiH realno nisu dostižni, ali trebaju biti podsticaj da se ovom tematikom počnemo ozbiljnije baviti.

BiH se kroz Ugovor o Energetskoj zajednici, potpisan 2005. godine obavezala da postane dio unutrašnjeg energetskog tržišta EU. Ugovor traži poboljšanje situacije u pogledu uticaja na funkcioniranje velikih elektroenergetskih sistema, gubitaka pri transportu energije i distribuciji. Isti zagovara usvajanje mjera razvoja u području obnovljivih izvora energije i energijske efikasnosti, zaštite okoliša, socijalne kohezije i regionalnog razvoja.

Najveći dio energije u BiH proizvodi se iz neobnovljivih energetskih izvora. To su uglavnom domaći ugalj, te nafta I prirodni gas koji se uvoze u BiH. Svi ovi energenti predstavljaju značajan izvor zagađenja i emisije stakleničkih gasova.

Važno je istaći da je u martu 2009.godine, Grad Sarajevo potpisao dokument *Povelju gradonačelnika,* čime se pridružio uniji gradova Evrope koji su se obavezali na ozbiljan pristup problemu racionalnog korištenja energije, posebno u domenu stambene izgradnje, javne rasvjete i transporta.

Jedna od obaveza koja je preuzeta potpisivanjem ovog dokumenta je izrada *Akcionog plana energetski održivog razvoja grada* (Sustainable Energy Action Plan-SEAP) i njegovo prihvaćanje od strane Gradskog vijeća Grada Sarajeva.

Za izradu ovog plana za grad Sarajevo bilo je potrebno prvo napraviti uvid u neposrednu potrošnju energije u tri sektora (sektor stambene izgradnje, prometa i javne rasvjete), za referentnu 2008. godinu. Na osnovu prikupljenih podataka o potrošnji došlo se do zaključka da je potrebno smanjiti emisiju štetnih plinova u atmosferu do 2020. godine za više od 20 %.

Akcionim planom predložene su mjere za smanjenje energetske potrošnje, koje bi rezultirale poboljšanjem kvaliteta života građana Sarajeva i smanjenjem emisije CO2 u atmosferu.

Obzirom na značaj ovog projekta, neophodno je, pored gradskih općina, u ovaj plan uključiti i sve općine kantona kako bi projekat bio uspješno realiziran.

U Sarajevo je u martu 2012. godine otvoren Ured za energetsku efikasnost i time je Sarajevo postalo prvi grad u Bosni i Hercegovini koji je otvorio ovaj ured. Aktivnosti Ureda za energetsku efikasnost definirane su Akcionim planom energetski održivog razvoja grada (Sustainable Energy Action Plan – SEAP) koji je usvojilo Gradsko vijeće Grada Sarajeva u julu 2011. godine.

Zaštita okoliša

Jedna od izuzetno važnih oblasti u razvijenim ekonomijama zemalja EU i svijeta, kojoj se sve više posvećuje pažnje je oblast zaštite i očuvanja životne sredine. Stoga u Gradu Sarajevo i pored niza barijera, domaća privreda nastoji održati korak sa kretanjima u susjednim zemljama i u skladu sa standardima okolinske zaštite evropskih zemalja.

Važan korak u ispunjavanju EU standarda je posjedovanje ekoloških dozvola, bez kojih nije moguće izvoziti u EU niti dobiti kredit u nekim od domaćih i stranih banaka.

Privredni subjekti na području Grada Sarajevo pri implementaciji zakona i podzakonskih akata iz oblasti zaštite okoliša se susreću sa sljedećom okolinskom problematikom:

- neprovođenja okolinskih Zakona za dobivanje Okolinske dozvole i Dozvole za aktivnosti tretmana otpada;
- nelojalne konkurencije pri nabavci otpada, a otkupne cijene dostižu gotovo nivo prodajnih cijena sekundarnih sirovina;
- provođenja djelatnosti reciklaže od privrednih subjekata koji nisu registrovani za ovu djelatnost niti imaju dozvole i saglasnost za obavljanje ove djelatnosti;
- neprovođenja aktivnosti od nadležnih ministarstava na donošenju: Pravilnika o ambalaži i recikliranju ambalažnog otpada, Pravilnika o elektronskom i električnom otpadu, Pravilnika rabljenim uljima, Pravilnika o reciklaži automobila, Pravilnika o reciklaži autoguma i gumenih otpadaka.

Također, povećana je emisija zagađenosti vazduha i loši uslovi življenja, zbog:

- previše individualnih ložišta na gas i čvrsta goriva, kao i povećanja potrošnje uglja za zagrijavanje objekata zbog povećanja cijene gasa;
- uvoza nafte neadekvatnog kvaliteta;
- korištenja uglja sa visokim sadržajem sumpora, i
- povećanje broja motornih vozila i velikog procenata starosti automobila u Gradu Sarajevo,
- povećane koncentracije izduvnih gasova iz automobila.

Poteškoće u implementaciji Kantonalnog plana zaštite Kantona Sarajevo (KEAP-a) javljaju se zbog nepostojanja registrovanih firmi za zbrinjavanje ove vrste otpada. U cilju pružanja pomoći privrednim subjektima u rješavanju okolinske problematike, implementacije zakona o zaštiti okoliša, KEAP-a i poboljšanja uslova življenja u Gradu Sarajevo potrebno je:

- povećanje inspekcijskog nadzora (tržišnih inspekcija, okolinskih inspekcija i drugih inspekcijskih organa) u svim privrednim subjektima koji se nelegalno bave nabavkom otpadaka i proizvodnjom sekundarnih sirovina,
- poduzeti mjere da svi privredni subjekti koji se bave reciklažom otpada obezbijede okolinske dozvole i dozvole za aktivnosti tretmana otpada.

Poljoprivredno-prehrambeni sektor

Poljoprivredno-prehrambeni sektor raspolaže značajnim resursima za organizovanje različitih vidova primarne poljoprivredne proizvodnje i pogonima za njihovu preradu. Ovaj sektor predstavlja veliki potencijal za smanjenje izražene nezaposlenosti u Kantonu, ali i Gradu Sarajevu.

Cjelokupna primarna poljoprivredna proizvodnja Kantona, ne zadovoljava ukupne potrebe prisutnog stanovništva i instalirane respektabilne kapacitete za preradu i proizvodnju hrane. Prerađivačka industrija svoje potrebe za sirovinama uglavnom obezbjeđuje sa drugih područja BiH ili iz uvoza. Primjena Zakona o novčanim podsticajima na području Kantona Sarajevo realizirani su u iznosu od 3.239.584 KM za 2015. godinu čime je riješeno 1.955, ili 82,3% zahtjeva poljoprivrednika koja su ostvarili pravo na poticaje u prethodnoj godini. Najveći dio poticaja usmjeren je na animalnu proizvodnju (2.279.876 KM) i to za podršku farmama junadi, ovaca, pilića, otkup svježeg mlijeka, proizvodnju sirove vune i pčelinjake. U poticaju za biljnu proizvodnju dominira uzgoj jagodičastog voća, ljekovitog bilja, povrća, te heljde. Podrška je data i gljivarskoj proizvodnji, kao i certificiranoj organskoj proizvodnji. Rezultati poticaja ogledaju se u povećanju vlastite proizvodnje hrane, boljem korištenju vlastitih resursa, povećanju zaposlenosti, te obezbjeđenju dijela sirovina za prerađivačku industriju.

U ratarskoj proizvodnji, najznačajnije mjesto zauzimaju površine zasijane krompirom (1.084 ha ili 24,9%), a one mogu biti i duplo veće. Također, nešto veće površine zasijane su sa žitaricama i stočnim krmnim biljem.

U voćarskoj proizvodnji povećan je prinos svih vrsta voća od 2 do 5 puta, kod nekih i više (orah) u odnosu na 2014. godinu. Prethodna, 2015. godina, bila je povoljnija za voćarsku proizvodnju od 2014. godine u kojoj su se desile klimatske promjene praćene poplavama. Izvoz voća i povrća iz Kantona Sarajevo povećan je za 75,3% (11,2 miliona KM) u odnosu na 2014. godinu ali je istovremeno zabilježen i rast uvoza ovih proizvoda za 21,6% (11,9 miliona KM) pri čemu je pokrivenost uvoza izvozom iznosila 39%.

Nastavlja se trend rasta u proizvodnji i preradi mlijeka u Kantonu Sarajevo započet 2013. godine. Tako se, u 2015. godini, povećao obim proizvodnje mlijeka (kravljeg, kozijeg i ovčijeg) za 16,6% u odnosu na 2014. godinu. Sektor proizvodnje mlijeka, mliječnih prerađevina i jaja u Kantonu Sarajevo ostvario je veći izvoz za 17,7%, dok se istovremeno uvoz ovih proizvoda smanjio za 5,8%. Ipak, i pored pozitivnih statističkih podataka u 2015. Godini, uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda u Kantonu Sarajevo je pet puta veći od izvoza (pokrivenost uvoza izvozom 20%). Razlog nepovoljnog stanja u ovom sektoru je niska otkupna cijena mlijeka, utvrđeni poticaji se ne isplaćuju pravovremeno, loša regulativa koja uređuje trgovinu između zemalja u okruženju i BiH.

Protekle 2015. Godine u Kantonu Sarajevo je povećan izvoz mesa i mesnih prerađevina za 2,8% u odnosu na 2014. Godinu, dok je istovremeno uvoz ovih proizvoda smanjen za 6,4% pri čemu je izvoz nadmašio uvoz za 4 miliona KM (stopa pokrivenosti uvoza izvozom je 111,4%). Međutim, još uvijek su prisutni problemi u ovom sektoru zbog prekomjernog uvoza finalnih prerađevina i nelojalne konkurencije.

Prema podacima Vanjskotrgovinske komore BiH, bilans u sektoru peradarstva kontinuirano je pozitivan uz rast pokrivenosti uvoza izvozom (2011. godine: 123%, 2015. godine: 138%). U Kantonu Sarajevo povećan je broj zaklanih peradi sa 2,5 u 2014. godini na 2,7 miliona koliko je zaklano peradi u 2015. godini. Istovremeno se povećala proizvodnja jaja za 50%.

Proizvođači pića u Kantonu Sarajevo, u 2015. godini u odnosu na prethodnu godinu, ostvarili su manji obim proizvodnje za 1,1%. Uvoz pića u Kanton Sarajevo (58 miliona KM) bio je 50 puta veći od izvoza (1,1 milion KM), a u odnosu na 2014. godinu uvoz je povećan za 2,5%, dok je izvoz smanjen za 51,4%. Trenutno su bezalkoholna pića izuzeta iz Zakona o akcizama, ali može se očekivati opterećenje dodatnim iznosom akcize od 15 feninga po litri za pivo kao akcizni proizvod. Osim piva, tu su još i alkoholna pića, izuzev vina, kojima će u narednom periodu također biti povećane akcize. Povećanjem akciza na pivo doći će i do povećanja cijena ovih proizvoda, što za velike multinacionalne kompanije koje pokrivaju 65% domaćeg tržišta piva, ne predstavlja veliki teret, ali za domaće proizvođače to znači pad potrošnje, odnosno pad prihoda od prodaje koje za sobom povlači ukidanje određenog broja radnih mjesta.

Proizvodnjom i preradom jagodičastog voća, ljekobilja i šumskih plodova bavi se više kompanija u Kantonu Sarajevo. Kanton može da ponudi više vrsta samoniklog ljekovitog bilja, za razliku od većine evropskih zemalja koje ne raspolažu velikim brojem vrsta ovog bilja. U protekloj 2015. Godini na području Kantona Sarajevo proizvedeno je 2,5 puta više meda (172 tone) u odnosu na prethodnu godinu. Izvoz Kantona Sarajevo u sektoru šećernih prerađevina i meda povećao se za 7,9%, dok je istovremeno uvoz smanjen za 33,7%.

Proizvodnja duhana u Kantonu Sarajevo je bilježila kontinuirani rast koji je prekinut stupanjem na snagu Zakona o akcizama BiH u julu 2009. godine a kojim se svake godine povećava maloprodajna cijena duhanskih proizvoda.

Građevinarstvo

Oblast građevinarstva statistički se prati samo za državni nivo i nivo entiteta, tako da se ne može vršiti analiza u kantonalnim okvirima, okvirima grada i općina, iako je na Kantonu Sarajevo sjedište najjačih građevinskih kompanija u Federaciji pa i državi BiH.

U FBiH je u 2015. godini, vrijednost izvršenih radova iznosila je 796,5 miliona KM, što je u odnosu na 2014. godinu više za 37,7 miliona ili 5%. Istovremeno zabilježen je pad u niskogradnji za 8,8% ili 42 miliona KM, dok je u visokogradnji ostvaren rast od 28%, odnosno za 79 miliona KM. Od ukupne vrijednosti građevinskih radova, na niskogradnju se odnosilo 54,3% (432,2 miliona KM) dok je ostatak od 45,7% (364,3 miliona KM) radova ostvaren u visokogradnji. Ukupna djelatnost građevinarstva u Federaciji BiH broji 21.559 zaposlenih (decembar 2015. godine), što je u odnosu na decembar 2014. Godine više za 2,1%.

U Federaciji BiH, u 2015. godini, zabilježen je pad visokogradnje, tačnije izgradnje stanova. Ukupno je izgrađeno 890 stanova, što je za 14% manje u odnosu na prethodnu godinu. Ukupna površina završenih stanova u FBiH iznosila je 52.446 kvadratnih metara ili 11,1% manje u odnosu na 2014. godinu.

Prosječna cijena kvadratnog metra završenih stanova u Federaciji BiH u 2015. godini je porasla za 2,1% u odnosu na 2014. godinu i iznosila je 1.564,70 KM. Za isti period u Sarajevu je porasla cijena za 2,3% pa se kvadratni metar stambenog prostora mogao kupiti po prosječnoj cijeni od 1.685,40 KM što je za 7,2% skuplje od prosječne cijene kvadratnog metra u FBiH. U formiranju cijene kvadratnog metra u FBiH troškovi gradnje učestvuju sa 76,7% (1.200,90 KM) i veći su za 0,8% u odnosu na 2014. Godinu. Ostatak cijene formiraju građevinsko zemljište (10,1% ili 158,40 KM) i ostali troškovi (13,2% ili 205,40 KM). U Sarajevu su troškovi gradnje kvadratnog metra viši za 3,6% u odnosu na 2014. godinu i njihovo učešće u formiranju cijene iznosi 77,2% (1.301,30 KM). Ostatak cijene čine građevinsko zemljište sa učešćem od 10,3% (174,5 KM) i ostali troškovi sa 12,5% (209,60 KM).

U Kantonu Sarajevo, najveći građevinski projekti tokom 2015. godine odnosili su se na izgradnju „A transverzale" i „Južne longitudinale". Vrijednost radova „A transverzale" u iznosu od 5,8 miliona KM finansira Kanton Sarajevo i Općina Novi Grad Sarajevo putem Direkcije za puteve KS-a, a cilj projekta je da se Međunarodni aerodrom Sarajevo poveže sa centrom grada. Što se tiče „Južne longitudinale", njena izgradnja se nastavlja sa ranije odobrenih 16,5 miliona eura kredita EBRD-a i dodatnih 6 miliona eura zajma, a projektom je uključena izgradnja tri raskrsnice i izgradnju velikog kružnog toka kod pekare „AS".

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u sektoru građevinarstva u Kantonu Sarajevo je, u 2015. godini, prosječno bilo zaposleno 5.910 osoba, a prosječna neto plata je iznosila 670 KM što je za 354 KM ili 34,57% manje od prosječne neto plate u sarajevskom kantonu (1.024 KM).

Domaća trgovina

Intenzivna dinamika rasta prometa u trgovini na malo na nivou grada i Kantona nije iznenađujuća, s obzirom na kapacitet i kupovnu moć potrošačkog tijela-stanovništva, kao i visoke zahtjeve za kvalitetom i blagovremenom snabdjevenošću sa svim vrstama roba. Tome doprinose i najveći trgovački centri locirani na području grada Sarajeva.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u 2015. godini, u oblasti trgovine bilo je zaposleno 23.548 radnika što je manje za 459 osoba ili 1,91% u odnosu na prosječnu zaposlenost u navedenom sektoru 2014. godine. Prosječna neto plata zaposlenih u oblasti trgovine iznosila je 743 KM što je za 281 KM (27,44%) niže od kantonalnog prosjeka.

Promet u trgovini (bez PDV-a), u Kantonu Sarajevo u periodu januar-decembar 2015. godine ostvaren je u iznosu od 2.596.636 KM, što je manje za 4,22 % u odnosu na isti period prethodne godine.

Tabela br. 5. Trgovina na malo prema pretežnoj djelatnosti

	UKUPAN PROMET BEZ PDV-a u hiljadama/tisućama KM		**PROMET U TRGOVINI NA MALO BEZ PDV-A u hiljadama/tisućama KM**	
	I-XII 2015.	**I-XII2015. / I-XII 2014.**	I-XII 2015.	**I-XII2015. / I-XII 2014.**
Trgovina na malo u nespecijalizovanim prodavnicama	1.185.261	**83,99**	965.544	**84,11**
Trgovina na malo hranom, pićima i duhanskim proizvodima	144.801	**107,49**	139.763	**109,02**
Trgovina na malo gorivima i mazivima	600.178	**100,53**	523.477	**98,19**
Ostala trgovina na malo u specijalizovanim prodavnicama	735.893	**116,57**	630.023	**115,87**
Ostala trgovina na malo izvan prodavnica	15.233	**85,11**	14.895	**87,82**
Ostale djelatnosti			322.934	
UKUPNO	2.681.367	**96,04**	2.596.636	**95,78**

Izvor: Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo, bilten br.: 12/15, Sarajevo

Vanjskotrgovinska razmjena

Prema podacima Privredne komore Kantona Sarajevo ukupna robna razmjena Kantona Sarajevo u 2015. godini ostvarena je u iznosu od 4,391 milijarde KM, što je 70 miliona KM ili 1,6 % manje u odnosu na period januar-decembar 2014. godine. U ukupnoj robnoj razmjeni BiH sa svijetom učešće privrede Kantona Sarajevo iznosi 17,8 %, a u razmjeni Federacije BiH 26,7 %.

Ukupan izvoz privrede Kantona Sarajevo u 2015. godini prvi put je dostigao vrijednost od milijardu KM, tačnije 1.041 milion KM što je za 58 miliona KM ili 5,9% više u odnosu na 2014. godinu i predstavlja 16,7% izvoza iz FBiH. U ukupnom izvozu Bosne i Hercegovine, sarajevski kanton učestvuje sa 11,3%, što je za 0,3% više u odnosu na učešće u 2014. godini.

Ukupan uvoz Kantona Sarajevo u 2015. godini smanjen je za 128 miliona KM ili 3,7% i iznosi 3.349 miliona KM. U ukupnom uvozu Federacije BiH, Kanton Sarajevo učestvuje sa jednom trećinom (32,9%), što je u odnosu na prethodnu godinu manje za 2,2%, dok u ukupnom uvozu u Bosnu i Hercegovinu učešće uvoza Kantona Sarajevo se smanjilo za 0,3% u odnosu na 2014. godinu, te iznosi 21,7%. Za razliku od izvoznih rezultata, Kanton Sarajevo je na vodećoj poziciji po ostvarenoj vrijednosti uvoza u odnosu na druge kantone u FBiH za posmatrani period.

Povećanje izvoza uz istovremeno smanjenje uvoza rezultiralo je padom deficita u Kantonu Sarajevo za 186 miliona KM ili 7,4% u odnosu na prethodnu 2014. godinu. Deficit u iznosu od 2.307 miliona KM čini 58,6% ukupnog deficita FBiH što u odnosu na učešće iz 2014. godine predstavlja smanjenje za 3,7%, dok u ukupnom deficit BiH sarajevski kanton učestvuje sa 37,3% ili 0,9% više u odnosu na godinu ranije.

Stopa pokrivenosti uvoza izvozom u Kantonu Sarajevo u 2015. godini povećana za 9,9% i iznosi 31,1%, te je i dalje niska u odnosu na FBiH 61,3% (povećanje za 2,7%), a u BiH stepen pokrivenosti uvoza izvozom iznosi 59,8% (povećanje za 5,6%).

Izvoz i uvoz po općinama u Gradu Sarajevu i Kantonu Sarajevu

Općine na području grada Sarajeva imaju najveće učešće u ukupnoj strukturi privrednih aktivnosti koje se analiziraju na nivou Kantona Sarajevo. Najveću robnu razmjenu sa inostranstvom u toku 2015. godine ostvarila je privreda općine Centar, a najmanju Stari Grad.

Tabela br. 7. Izvoz za područje Grada Sarajeva po općinama u 2015. godini u milionima/milijardama KM

OPĆINA	Ukupan izvoz (cca)	Grad Sarajevo (cca)	Kanton Sarajevo (cca)	Indeks Grad Sarajevo / Općina	Indeks Grad Sarajevo / Kanton Sarajevo
Centar	343	624	1.005	54,97	62,09
Novi Grad	181			29,00	
Novo Sarajevo	77			12,34	
Stari Grad	22			3,53	

Prema podacima Zavoda za statistiku i informatiku Kantona Sarajevo i Privredne Komore Kantona Sarajevo, u odnosu na 2014. godinu, kada je izvoz za područje Grada Sarajeva iznosio blizu 526 miliona KM, u 2015. godini zabilježen je rast izvoza za skoro 100 miliona KM. Sa područja Grada Sarajeva, u 2015. godini, izvezeno je 62,9% proizvoda Kantona Sarajeva. Najveći porast izvoza zabilježen je u Općini Novi Grad (33,15%). Porast izvoza zabilježen je i u Općini Centar (25,07%). Općina Novo Sarajevo je smanjila izvoz za čak 38,4 %, a Stari Grad za 4,5%.

Tabela br. 8. Uvoz za područje Grada Sarajeva po općinama u 2015. godini u milionima/milijardama

OPĆINA	Ukupan uvoz	Grad Sarajevo	Kanton Sarajevo	Indeks Grad Sarajevo / Općina	Indeks Grad Sarajevo / Kanton Sarajevo
Centar	630	2.463	3.573	25,58	68,93
Novi Grad	819			33,25	
Novo Sarajevo	940			38,16	
Stari Grad	74			3,00	

Tokom izvještajnog perioda zabilježen je pad uvoza na području Grada Sarajeva u odnosu na 2014. godinu za nešto malo više od 164 miliona KM ili za 6,24 %. Najveći pad uvoza tokom 2015. godine zabilježen je na području općine Novo Sarajevo (227 miliona KM ili 19,45%), dok je na području Općine Novi Grad uvoz smanjen za 26 miliona KM (3,07%). Istovremeno je uvoz povećan na području Općine Stari Grad za 18 miliona KM ili 24%, a u Općini Centar za 71 milion KM (11,27%).

Turizam i ugostiteljstvo

Turizam je veoma značajan faktor razvoja ukupne svjetske ekonomije. Ova djelatnost učestvuje sa 3,8% u svjetskom BDP i upravo u ovom sektoru je zaposlen najveći broj ljudi na svijetu (8,3%). Turizam učestvuje u svjetskom izvozu robe i usluga sa 12%, te apsorbuje 9,4% ukupnih investicija u svijetu.

Značajni resursi i aspiracije u turizmu u Kantonu Sarajevo, rezultiraju i činjenicom da turizam i na ovom području postaje sve više respektabilna privredna grana.

Prema podacima Zavoda za informatiku i statistiku kantona Sarajevo u 2015. godini, u odnosu na 2014. Godinu, Kanton Sarajevo je posjetilo za 21,50% više turista, pri čemu je rast stranih turista iznosio 22,4%, a domaćih je bilo više za 16,8%. Ukupan broj turista koji je posjetio sarajevski kanton iznosio je 364.171 od kojih su 85% bili strani, a 15% domaći turisti. Istovremeno je ostvareno 20,3% više noćenja u odnosu na prethodnu 2014. godinu, od čega su strani turisti ostvarili 23% više noćenja, a domaći 5,9%. Ukupan broj noćenja iznosio je 692.957.

U decembru 2015. godine, registrovano je ukupno 96 poslovnih jedinica (hoteli, moteli, domaćinstva, pansioni i ostala prenoćišta) sa 3.273 sobe i 6.373 ležaja te iskorištenosti kapaciteta od 17,91%.

Najveći broj posjeta stranih turista u Kantonu Sarajevo ostvarili su turisti iz Hrvatske (18,8%), Turske (12,9%), Srbije (7,3) i Slovenije (5,6%).

Na nivou Federacije BiH u 2015. godini promet u ugostiteljstvu je iznosio 202,9 miliona KM, što je u odnosu na prethodnu 2014. godinu više za 10,8% (podaci o ostvarenom prometu u ugostiteljstvu za Kanton Sarajevo ne objavljuju se od početka 2015. godine).

Investicije

Investicije predstavljaju vrlo važan segment privrednog razvoja svake ekonomije, a posebno ekonomija u procesu tranzicije i razvoja kao što je to Bosna i Hercegovina. Priliv stranih direktnih investicija u tranzicione ekonomije zapravo predstavlja odgovor na promjenu politike i stvaranje dobrog poslovnog okruženja.

Strana ulaganja obezbjeđuju transfer novih tehnologija, bolje upravljanje preduzećima, porast izvoza i strukturne promjene u proizvodnji i uvozu. Osim ovih prednosti, strane direktne investicije utiču i na povećanje ekonomskog rasta i uključivanje na međunarodno tržište kapitala, što je veoma značajno sa aspekta nedovoljno razvijenog tržišta kapitala u Bosni i Hercegovini.

Prema preliminarnim podacima Centralne banke BiH, u prvih 6 mjeseci 2015. godine, direktna strana ulaganja (bez iznosa zadržanih zarada) su iznosila 315 miliona KM, što je za 14,9% manje u odnosu na isti period 2014. godine, ali je u okviru petogodišnjeg prosjeka. Treba uzeti u obzir da je ovaj iznos nepotpun, jer ne sadrži evidentirane zadržane zarade koje su dio stranih direktnih ulaganja, a objavljuju se samo na godišnjem nivou. Najviše ulaganja je bilo iz Austrije (111,9 miliona KM), Luksemburga (63,2 miliona KM) i Hrvatske (36,7 miliona KM).

U prvom polugodištu je najviše ulagano u trgovinu (103,9 miliona KM), prerađivačku industriju (20,6 miliona KM) i telekomunikacije (64,7 miliona KM). preliminarni podaci Centralne banke BiH pokazuju da je ukupna vrijednost direktnih stranih ulaganja u našu zemlju u 2015. godini iznosila tek 473 miliona KM što je za 36,1%, odnosno 267 miliona KM, manje u odnosu na prethodnu godinu. Direktna strana ulaganja se već godinama smatraju ključnim preduslovom ekonomskog razvoja BiH, ali zbog političke nestabilnosti, pravne nesigurnosti i lošeg poslovnog ambijenta strani ulagači zaobilaze Bih i svoj kapital ulažu u susjedne zemlje. Također, i bosanskohercegovački investitori plasiraju svoj kapital u inostranstvo o čemu svjedoči podatak da je u 2015. godini vrijednost bh. investicija u inostranstvu iznosila 70, 3 miliona KM (procjena Centralne banke BiH). Ne postoje detaljni podaci o visini i strukturi investicija bh. kompanija u inostranstvu, ali se zna da su pravna lica sa sjedištem u FBiH, u svrhu osnivanja preduzeća, predstavništava i poslovnih jedinica u 2015. godini prijavili iznošenje sredstava u ukupnom iznosu nešto većem od 7 miliona KM.
Posebno objavljenih podataka za područje Kantona i Grada Sarajeva, u trenutku pripreme informacije nije bilo.

TRŽIŠTE RADA

Stanje zaposlenosti i plaće na području Grada Sarajeva

Protekle 2015. godine na području Grada Sarajeva bilježi se blagi porast zaposlenosti u odnosu na prethodnu 2014. godinu koje nije pratio i porast plaća. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku godišnji prosjek zaposlenosti na području Grada Sarajeva bio je 97.678 osoba što je više za 1.251 ili 1,3% zaposlenih osoba u odnosu na prosjek iz 2014. godine.

Najveći broj zaposlenih evidentiran je na području Općine Centar (prosječno 39.851), a najmanji broj na području Općine Stari Grad (prosječno 9.715).

U strukturi zaposlenih na području Kantona Sarajevo 77.15 % što je za 0,12% više u odnosu na 2014. godinu čine zaposleni sa područja četiri gradske općine.

Tabela br. 9. Zaposlenost po općinama

	Broj zaposlenih		
	Ø 2014	Ø 2015	Indeks 2015/2014
Centar Sarajevo	40.603	39.851	**98,15**
Novi Grad Sarajevo	**22.684**	**24.452**	**107,79**
Novo Sarajevo	23.312	23.660	**101,49**
Stari Grad Sarajevo	**9.828**	**9.715**	**98,85**
Ukupno Grad Sarajevo	**96.427**	**97.678**	**101.30**
Ukupno Kanton Sarajevo	**125.184**	**126.609**	**101.14**

Posmatrano po oblastima najveći broj građana u Kantonu Sarajevo je bio zaposlen u sektoru trgovine na veliko i na malo: 23.548 osoba ili 18,60% što je smanjenje za 1,91 % u odnosu na prosjek iz 2014. godine, potom u javnom sektoru (javna uprava, odbrana, obavezno socijalno osiguranje) 15.767 osoba što je za 324 (2,1%) osobe više u odnosu na posmatrani period.

Tabela br. 10. Prosječna neto plaća po općinama izražena u KM

	Prosječna neto plaća u KM		
	Ø 2014.	Ø 2015.	Indeks 2015./2014.
Centar Sarajevo	1.230	1.234	**100,33**
Novi Grad Sarajevo	**918**	**863**	**94,01**
Novo Sarajevo	1.100	1.087	**98,82**

Stari Grad Sarajevo	998	1.000	**100,20**
Ukupno Grad Sarajevo	**1.061,5**	**1.046**	**98,54**
Ukupno Kanton Sarajevo	**1.036**	**1.024**	**98,84**

Suprotno blagom porastu zaposlenosti, statistika, u 2015. godini, bilježi pad kako neto tako i bruto plaća. Tako je prosječna neto plaća u Gradu Sarajevu iznosila 1.046 KM što je za 15,5 KM (1,46%) manje u odnosu na prosjek iz 2014. godine. Istovremeno zabilježeno je da je prosječna neto plaća na području Grada Sarajeva veća za 2,10 % u odnosu na prosječnu neto plaću u Kantonu Sarajevo.

Najveći pad prosječne neto plaće u 2015. godini zabilježen je u Općini Novi Grad Sarajevo 5,9%, dok je najveći pad bruto plaće, također u istoj općini, bio 6,02%.

Tabela br. 11: Prosječna bruto plaća po općinama izražena u KM

	Prosječna bruto plaća u KM		
	Ø 2014.	**Ø 2015.**	**Indeks 2015. / 2014.**
Centar Sarajevo	1.913	1.921	**100,42**
Novi Grad Sarajevo	1.413	1.328	**93,98**
Novo Sarajevo	1.706	1.686	**98,83**
Stari Grad Sarajevo	1.540	1.547	**100,45**
Ukupno Grad Sarajevo	**1.643**	**1.620**	**98,63**
Ukupno Kanton Sarajevo	**1.603**	**1.585**	**98,88**

Stanje nezaposlenosti

Za oblast posredovanja u zapošljavanju nadležna je »Službe za zapošljavanje Kantona Sarajevo». Uloga JU »Službe za zapošljavanje Kantona Sarajevo», je da u skladu sa Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba u Kantonu Sarajevo (*„Službene novine Federacije BIH", broj 41/01 i 22/05*), vodi registar nezaposlenih osoba na području Kantona Sarajevo i provodi kantonalnu politiku zapošljavanja putem različitih programa. Pomenutim Zakonom uređuju se: prava i obaveze Kantona Sarajevo u utvrđivanju i provođenju mjera za podsticanje i održavanje više stope zaposlenosti i poboljšanja strukture zaposlenih, principi u posredovanju u zapošljavanju, ostvarivanje materijalne i socijalne sigurnosti u slučaju nezaposlenosti i drugih prava po tom osnovu, nadležnosti i finansiranje Javne Ustanove »Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo» Sarajevo, kao i nadzor nad primjenom Zakona i druga pitanja značajna za zapošljavanje u Kantonu Sarajevo.

Stanje nezaposlenosti na području Grada Sarajeva na dan 31.12.2015. godine

Prema preliminarnim rezultatima o broju popisanih osoba, domaćinstava i stanova Agencije za statistiku BiH (Statistički bilten broj 195/2013) na području Grada Sarajeva živi ukupno 291.422 stanovnika, od čega radno aktivnog stanovništva (starosne dobi od 15 do 64 godine) 210.451 ili 72,21 %.

Broj nezaposlenih osoba na području Kantona Sarajevo zaključno sa 31.12.2015. godine je 72.545 (što je više za 1.130 osoba ili 1,58% u odnosu na 31.12.2014. godinu) od čega je sa područja Grada Sarajeva 43.416 osoba, što je više za 685 osoba u odnosu na 31.12.2014. godine.

Od 43.416 registrovanih osoba na evidencijama biroa za zapošljavanje sa područja Grada Sarajeva, žena je 25.834 (više za 534 osobe nego u istom periodu 2014. godine) ili 59,50%.

Prema podacima Službe za zapošljavanje KS, u mjesecu decembru 2015. godine strukturu registrovanih nezaposlenih osoba, njih 9.313 (12,84%) pripada braniteljskoj populaciji i to: 7.574

demobilizirana branitelja, 952 člana porodice poginulih branitelja, 787 RVI, dok 1.126 osoba pripada kategoriji ostalih invalida.

Tabela br. 12. Registrovana nezaposlenost na području Grada Sarajeva zaključno sa 31.12.2015. godine

	Nezaposlena lica ukupno	Indeks 31.12.2015. 31.12.2014.	Nezaposlena lica – žene	Indeks 31.12.2015. 31.12.2014.
Centar	7.999	103,15 %	4.595	**101,84 %**
Novi Grad	20.210	101,42 %	12.239	**102,55 %**
Stari Grad	8.725	135,50 %	5.250	**141,82 %**
Novo Sarajevo	6.482	75,28 %	3.750	**72,80 %**
UKUPNO GRAD	43.416	101,60 %	25.834	**102,11 %**
UKUPNO KANTON	**72.545**	**101,58**	**43.719**	**101,17**

Služba za zapošljavanje je brisala sa evidencije 1.815 osobu (decembar 2015. godine) što je za 30,22 % manje u odnosu na decembar 2014. godine. Zaposlenje, kao razlog brisanja sa evidencije, desilo se u godišnjem prosjeku kod 1.272 osoba što je manje za 11,36 % u odnosu na prosjek iz 2014. godine.

Socijalna sigurnost nezaposlenih osoba na području Grada Sarajeva

Nezaposlena lica ostvaruju pravo na zdravstveno osiguranje po osnovu Zakona o zdravstvenom osiguranju federacije BIH („Službene novine Federacije BiH", broj 30/97).
Penziono osiguranje po osnovu Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, (član 31. stav 2.), na način da se, na zahtjev nezaposlene osobe, kojoj nedostaju do tri godine do sticanja uslova za starosnu penziju, u skladu sa Zakonom o penzijskom invalidskom osiguranju, osigurava uplata doprinosa za PIO putem Javne Ustanove» Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo».

U decembru 2015. Godine na području Kantona Sarajevo bili je ukupno 2.449 korisnika novčanih naknada od čega su 1.131 žene. U strukturi korisnika novčanih naknada u mjesecu decembru 2015. godine 1.626 korisnika ili 66,39% (793 žene ili 48,77%) su sa područja četiri gradske općine. Najveći broj korisnika novčane naknade je sa područja Općine Novi Grad , njih 724 ili 44,53% (360 žene), a najmanji broj je sa područja starogradske općine, 231 (112 žene) ili 14,21%.

Posmatrano po kvalifikacionoj strukturi, najveći broj korisnika novčane naknade u Kantonu Sarajevo je među nezaposlenim sa srednjom stručnom spremom – 875 (35,73%), ali nije zanemarljiv broj od 494 (20,17%) korisnika sa visokom stručnom spremom.

Također, u decembru 2015. godine ukupno na području Kantona Sarajevo je bilo 55.237 korisnika zdravstvene zaštite, od čega su 31.799 (57,57%) žene. Na područje Grada Sarajeva , u decembru 2015. godine, putem Službe za zapošljavanje KS regitrovano je 34.201 (61,92% od ukupnog broja u sarajevskom kantonu) korisnika zdravstvene zaštite, od kojih su 19.767 (57,80%) žene.

U prethodno navedenom periodu, putem Službe za zapošljavanje Kantona Sarajevo, registrovano je 1.935 (3,36%) korisnika zdravstvene zaštite više nego u decembru 2014. godine.

.

MJERE AKTIVNE POLITIKE ZAPOŠLJAVANJA

A – Realizacija mjera za podsticaj zapošljavanja iz prethodnih godina

JU «Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo» je u skladu sa zakonskom regulativom, radila na realizaciji mjera za podsticaj zapošljavanja po programima iz prethodnih godina i to:

- Program sufinansiranja zapošljavanja pripravnika;
- Program samozapošljavanja;
- Program sufinansiranja zapošljavanja „Prvo radno iskustvo";
- Program sufinansiranja zapošljavanja „Prilika za sve";
- Program podrške mrežama za socijalnu sigurnost i zapošljavanje SSNESP:

B – 1. Realizacija mjera za podsticaj zapošljavanja za 2015.godinu

Tokom 2015. godine JU «Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo» realizirala sljedeće mjere za podsticaj zapošljavanja po Programu o izmjenama i dopunama Programa mjera za 2014. godinu:

Program sufinansiranja zapošljavanja „800 +"

Primarni cilj Programa je radno angažovati 800 osoba sa evidencije nezaposlenih Kantona Sarajevo koji pripadaju kategoriji socijalno isključenih. Prema utvrđenim kriterijima, prioritet u odabiru osoba koje će se radno angažovati navedenom Programu su roditelji djece sa invaliditetom, žrtve nasilja u porodici, bivši štićenici domova za nezbrinutu djecu i hraniteljskih porodica, liječeni ovisnici o psihoaktivnim supstancama, Romi, roditelji/staratelji djece koja ostvaruju pravo na dječiji dodatak, osobe ometene u psiho-fizičkom razvoju

- Program obuke, prekvalifikacije i dokvalifikacije nezaposlenih osoba i sufinansiranje srednjoškolskog obrazovanja;
- Program Javnih radova;
- Program sufinansiranja zapošljavanja pripravnika VSS, VŠS, SSS i KV;
- Program sufinansiranja samozapošljavanja;

JU „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo" je potpisala ugovore o radu sa osobama iz ciljne grupe, shodno Zakonu o radu u Kantonu Sarajevo, u toku šest mjeseci poslodavcima refundirala mjesečno sredstva u ukupnom iznosu od 600.000,00 KM za isplatu plaća i uplatu Zakonom propisanih doprinosa. Realizacija Programa je planirana se nastavlja u 2015. godinu Za implementaciju navedenog Programa Služba je planirala sredstva u iznosu od 2.880.000,00 KM.

Program obuke, prekvalifikacije i dokvalifikacije nezaposlenih osoba i sufinansiranje srednjoškolskog obrazovanja

Program je koncipiran na način da će njegova realizacija biti višegodišnja, Javnim pozivom za nevedeni program za 2014. godinu planirani obuhvat korisnika bio je najmanje 40 nezaposlenih osoba.

Cilj Programa je obuka, prekvalifikacije i dokvalifikacije nezaposlenih osoba i sufinansiranje srednjoškolskog obrazovanja odnosno sticanje znanja i vještina nezaposlenih osoba kako bi se poboljšale njihove mogućnosti za pronalazak posla. Programom se nije finansirala obuka za strane jezike, informatiku i vozački ispit. Planirana sredstva za realizaciju ovog Programa iznose 179.000.00 KM, a visina odobrenih sredstava po nezaposlenoj osobi nije veća od 3.000,00 KM.

Na Javni poziv je apliciralo 408 nezaposlenih osoba, a uslove propisane istim je ispunilo njih 175 i sa njima su potpisani ugovori o finansiranju i sufinansiranju.

B – 2. Realizacija mjera za podsticaj zapošljavanja po Programu mjera za 2014. godinu

Program Javnih radova

Programom Javnih radova, za 2015. godinu, planirano je radno angažovanje na period od dva mjeseca 300 najugroženijih nezaposlenih lica sa evidencije nezaposlenih i korisnika prava iz

oblasti socijalne zaštite i to:roditelja djece sa invaliditetom od najmanje 80%, žrtve nasilja u porodici, bivši štićenici domova za nezbrinutu djecu, liječeni ovisnici o psihoaktivnim supstancama,Romi, roditelji/staratelji djece koja ostvaruju pravo na dječiji dodatak, osobe ometene u fizičkom i psihičkom razvoju i osobe kod kojih postoji invalidnost prouzrokovana povredom ili bolešću, a koje u skladu sa propisima o socijalnoj zaštiti ostvaruju pravo na novčanu naknadu za vrijeme čekanja na zaposlenje. Planirana su ukupna sredstva u iznosu od 451.000,00 KM. Za pojedinačne novčane naknade predviđeno je mjesečno 600,00 KM neto, i uključuju naknadu za prijevoz i topli obrok. Sva angažovana lica se osiguravaju za slučaj povrede na radu i na iznos novčane naknade se plaća propisani porez.

Program sufinansiranja zapošljavanja pripravnika VSS, VŠS, SSS i KV stručne spreme

Za Program sufinansiranja zapošljavanja pripravnika planirana su sredstva u iznosu od 2.941.000,00 KM za zapošljavanje 483 pripravnika i to: 355 VSS i VŠS i 128 SSS i KV stručne spreme.

U tom cilju JU «Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo» Sarajevo, poslodavcima koji su obuhvaćeni Programom i koji su potpisali Ugovor o radu sa pripravnikom, shodno Zakonu o radu u Kantonu Sarajevo, mjesečno (12 mjeseci za VSS i VŠS i 6 mjeseci za SSS i KV stručnu spremu) doznačava, odnosno refundira, sredstva u ukupnom iznosu od 600,00 KM za VSS i VŠS i 500,00 KM za SSS i KV stručnu spremu, za isplatu plaća i uplatu zakonom propisanih doprinosa.

Zaključno sa 31.12.2015. godine, Programom je zaposleno 408 pripravnika (46 % više nego u prethodnoj godini) i u završnoj fazi je procedura za potpisivanje ugovora kako bi se zaposlio planirani broj pripravnika.

Program sufinansiranja samozapošljavanja

Za realizaciju Programa sufinansiranja samozapošljavanja planirana su sredstva u ukupnom iznosu od 2.358.000,00 KM za 262 osobe sa evidencije nezaposlenih u Kantonu Sarajevo. Prioritet za uključivanje u Program dat je osobama koje su duže vrijeme na evidenciji, osobe koje posjeduju poslovni prostor, imaoci zemljišta ili resursa za pokretanje samostalne djelatnosti, šehidske i porodice poginulih boraca, nezaposleni demobilisani borci i djeca RVI koji imaju 100% invalidnost.

Zaključno sa 31.12.2015. godine potpisani su ugovori sa 145 osoba.

B – 3. Realizacija mjera za podsticaj zapošljavanja iz sredstava Federalnog zavoda za zapošljavanje

Projekat podrške mrežama za socijalnu sigurnost i zapošljavanje (SSNESP)

Bosna i Hercegovina je aplicirala za kredit kod međunarodne asocijacije za razvoj (IDA) u cilju implementacije Projekta podrške mrežama socijalne sigurnosti i zapošljavanja (SSNESP) i namjerava utrošiti dio sredstava kredita za implementaciju aktivnih mjera na tržištu rada i to: sufinansiranje zapošljavanja, sufinansiranje samozapošljavanja, obuku, podršku mobilnosti radne snage za osobe koje aktivno traže zaposlenje iz slijedećih kategorija:

1. Nezaposlene osobe kojima prestane pravo na primanje gotovinskih transfera, registrovane na evidenciji nezaposlenih osoba u FBiH, i to:
- osobe sa onesposobljenjem (civilne, ratne vojne, civilne žrtve rata);
- demobilizirani borci (koji su bili korisnici prava iz Zakona o pravima demobiliziranih branilaca i članova njihovih porodica);
2. Nezaposlene osobe koje spadaju u ugrožene kategorije registrovane na evidenciji nezaposlenih osoba u FBiH, koje su teško zapošljive i to:
- osobe nezaposlene duže od 12 mjeseci, u kontinuitetu;

- osobe starosne dobi preko 40 godina, nezaposlene duže od 3 mjeseca, u kontinuitetu;
- socijalno ugrožene osobe;
- bivši štićenici domova za nezbrinutu djecu, starosne dobi do 30 godina;
- žrtve nasilja;
- osobe sa statusom člana domaćinstva u kojem nijedan član nije zaposlen;
- osobe sa statusom samohranog roditelja, staratelja, hranitelja;
- osobe sa statusom roditelja djeteta sa posebnim potrebama.

Na osnovu Sporazuma o implementaciji i finansiranju projektnih aktivnosti SSNESP-a u periodu 2010 – 2014 godine, potpisanog između Federalnog ministarstva rada i socijalne politike – Jedinica za implementaciju projekata socioekonomske podrške, obuke i prezapošljavanja (PIU SESER), Federalnog zavoda za zapošljavanje i JU „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo" – definišu se iznosi finansijske podrške po nezaposlenoj osobi za svaku od aktivnih mjera:

- sufinansiranje zapošljavanja 2.200 KM;
- sufinansiranje samozapošljavanja 2.200 KM;
- finansiranje obuke od 100 – 1.500 KM;

Zaključno sa 31.12.2015. godine, programom je zaposleno 90 nezaposlenih osoba ili 38,5 %više nego u istom periodu 2014. godine, sredstva za samozapošljavanje dobilo je 15 nezaposlenih osoba.

Program jačanja konkurentnosti na tržištu rada – prvo radno iskustvo

Navedeni program je program Federalnog zavoda za zapošljavanje kojim su planirana sredstva za Kanton Sarajevo u iznosu 1.415.709,00 KM, a koja su dijelom implementirana u 2015. godini, a dio će biti realiziran u 2016. godini.

Programom se mjesečno sufinansirao ukupan iznos obaveznih doprinosa iz i na bruto plaću zaposlenika, s tim da maksimalni osnovni iznos sufinansiranja ne može biti veći od iznosa obaveznih doprinosa na prosječnu mjesečnu neto plaću u Federaciji BiH za 2013. godinu, uključujući 50 KM kao naknada troškova zaposlenika (prijevoz).
Iznos sufinansiranja se uvećava za 10% utvrđenog iznosa za pripadnike posebne kategorije nezaposlenih mladih osoba.

Zaključno sa 31.12.2015. godine, programom je zaposleno 340 nezaposlenih osoba

Realizacija navedenog programa je u toku.

Program sufinansiranja zapošljavanja – Prilika za sve

Javni poziv za navedeni Program objavio je Federalni zavod za zapošljavanje u mjesecu maju 2015. godine.

Način sufinansiranja identičan je sufinansiranju Programa jačanja konkurentnosti na tržištu rada.
Zaključno sa 31.12.2015. godine zaposleno su 504 osobe, a bit će utrošeno 1.013.876,10 KM.
Realizacija navedenog programa je u toku.

Putem JU „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo" Federalni zavod za zapošljavanje implementira još dva svoja programa: ***Program sufinansiranja zapošljavanja – Vaučer za posao" i Program sufinansiranja zapošljavanja – Sezonsko zapošljavanje.***

Zaključno sa 31.12.2015. godine kroz ova dva Programa je zaposleno 75 osobe, a njihove realizacije su u toku.

PRIORITETNE MJERE I AKTIVNOSTI

Na osnovu predočenih pokazatelja privrednog razvoja, te iskazanih tendencija u posljednjim mjesecima 2015. godine u Gradu Sarajevu, kao u ostalom i na cijelom prostoru BiH, javlja se potreba donošenja hitnih mjera i strateških opredjeljenja za ublažavanje posljedica globalne ekonomske krize na privredna i ukupna društvena kretanja.

Iako se najznačajnije mjere za intenziviranje privrednog razvoja i stvaranja stabilnih uslova razvoja nalaze u nadležnosti organa Federacije BiH i BiH, kao i Kantona Sarajevo, neophodno je obezbjediti zajedničku i koordiniranu aktivnost u rješavanju ključnih problema u poslovanju privrede iz nadležnosti organa višeg nivoa, i na taj način stvarati uslove za ubrzaniji privredni razvoj Grada Sarajeva.

Shodno strateškim opredjeljenjima Grada Sarajeva, neophodno je nastaviti pratiti konkretne aktivnosti i mjere podsticaja na implementaciji usvojenih strateških ciljeva privrednog razvoja grada, te u saradnji sa drugim nivoima vlasti podržavati poslovanje privrednih subjekata na području Grada Sarajeva. To se prije svega odnosi na nadležne institucije Kantona Sarajevo, zadužene za provedbu sljedećih strategijskih dokumenata: „Strategiju za povećanje zaposlenosti u Kantonu Sarajevo", „Akcioni plan na realizaciji Strategije razvoja ruralnih dijelova Kantona Sarajevo", „Strateški ciljevi u industrijskoj politici", „Strateški ciljevi u razvoju turizma" i dr.

Grad Sarajevo obzirom na njegove projicirane razvojne vizije, treba preuzeti aktivniju ulogu u stvaranju i podsticanju povoljnog poslovnog ambijenta kako bi se stvorili uvjeti da postane atraktivna destinacija poslovnim ljudima, turistima i novim stanovnicima grada visokog standarda. U ovoj Informaciji se stoga, daju prijedlozi prioritetnih mjera i aktivnosti, čijom uspješnom realizacijom bi se značajno ubrzao privredni razvoj i podigla konkurentna sposobnost svih privrednih subjekata, pa i privrednih subjekata Grada Sarajeva. Jedna od važnih mogućnosti u narednom sistemskom definiranju razvojnih ciljeva Grada Sarajeva i njegove šire regije, je determinirana *Strategijom razvoja Grada Sarajeva.*

Iz prezentiranih podataka u analizi primjetno je da rezultati direktnih stranih ulaganja u Gradu Sarajevu nisu zadovoljavajući. U tom pravcu treba pojačati aktivnosti i koordinaciju sa ostalim nadležnim subjektima na stvaranju privlačnijeg ambijenta za sve investitore, prije svega, putem razvoja poslovne saradnje sa stranim partnerima, a zatim i putem efikasnijeg rada administracije, smanjenja administrativnih postupaka, usaglašavanja prostorno-planske dokumentacije i obezbjeđenjem bržeg ulaska investitora u posao.

Iniciranjem strategijskog usmjeravanja ekonomskog razvoja u narednom periodu, omogućuje se sažimanje ciljeva lokalnog ekonomskog razvoja Grada na sljedeći način:

- Stvaranje i održavanje investicijske i poduzetničke klime za pokretanje i održavanje investicijske aktivnosti i razvoj lokalnog biznisa i turizma;
- Nametnuti se kao povoljna investicijska destinacija za poduzetnike iz šireg regionalnog okruženja;
- Razviti posebne programe usmjerene na stimulisanje zapošljavanja populacije mladih i njihovog stručnog i profesionalnog usavršavanja.

Iako realizacija planiranih aktivnosti Grada Sarajeva zavisi u velikoj mjeri i od ustavno pravnog položaja Grada i nadležnosti drugih nivoa vlasti, navedene ciljeve moguće je realizovati u saradnji i koordinaciji sa drugim nadležnim institucijama, kroz sljedeće aktivnosti i projekte:

NAZIV PROJEKTA/AKTIVNOSTI
U skladu sa postojećim nadležnostima Grada Sarajeva inicirati izradu jedinstvenog strategijskog, odnosno akcionog programa lokalnog ekonomskog razvoja Grada Sarajeva za srednjoročni period. Ona bi se zasnivala na izvodljivoj strategiji razvoja Grada Sarajeva sa specifičnim individualnim vizijama i potrebama gradskih općina kao integralnih dijelova jedinstvenog ekonomskog prostora.
Izgradnja održivog gradskog informacionog sistema kroz obezbjeđenje poslovnih i drugih usluga investitorima putem interneta. Upravljanje fleksibilnim bazama podataka (SQL Server, Oracle, Postgre SQL, Acess).
Priprema projekta za izradu *softwera* za upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem, uključujući i praćenje indikatora lokalnog razvoja.
Nastaviti aktivnosti na razvoju i promociji Gradskog biznis centra koji će omogućiti poduzetnicima da na jednom, mjestu dobiju sve relevatntne poslovne informacije o mogućnostima ulaganja na području Grada Sarajeva, podršku u iznalaženju povoljnih finansijskih kredita, izradu biznis planova, istraživanje tržišta, poslovno povezivanje i sl.
Nastaviti aktivnosti u saradnji sa Službom za zapošljavanje Kantona Sarajevo na realizaciji mjera aktivne politike zapošljavanja kroz sufinasiranje javnih radova i infrastrukturnih projekata na području Grada Sarajeva. Podizanje nivoa zaposlenosti u Gradu Sarajevu putem realizacije ovakvih projekata je tradicionalna praksa u razvijenim zemljama Evrope na čijim iskustvima i počiva jedna ovakva aktivnost.
Nastaviti aktivnosti u saradnji sa drugim nadležnim institucijama na realizaciji projekta *„Kupujmo koristimo domaće"*, koji će za osnovni cilj imati razvijanje svijesti kod potencijalnog korisnika da se pri izboru između jednako kvalitetnih proizvoda opredijele za domaći proizvod, što će posredno djelovati na povećanje potrošnje domaćih proizvoda i dalje povratno djelovanje na povećanje domaće proizvodnje i produktivnog zapošljavanja stanovništva.
U saradnji sa drugim nadležnim institucijama inicirati projekat jačanja konkurentnosti grada za strane investicije i pojednostaviti procedure za osnivanje i registraciju privrednih subjekata.
Pokrenuti aktivnosti zaštite autentičnih i originalnih bh. proizvoda u saradnji sa nadležnim državnim institucijama. Projekat posebno treba da bude usmjeren na zaštitu starih tradicionalnih zanata, kao i karakterističnih poljoprivrednih proizvoda i gastroponude Sarajeva.
Nastaviti aktivnosti na realizaciji projekta energetske efikasnosti u saradnji sa drugim nadležnim institucijama na realizaciji projekta. Na osnovu prikupljenih podataka o potrošnji došlo se do zaključka da je potrebno smanjiti emisiju štetnih plinova u atmosferu do 2020. godine za više od 20 %, te je neophodno povećati investicije na razvoju i uvođenju što više obnovljivih izvora energije, kao što je korištenje solarne energije i postavljanje solarnih kolektora na porodične kuće, i sl.
Izrada elaborata i studije opravdanosti za instalisanje kapaciteta za proizvodnju električne energije korištenjem vjetroelektrana/vjetroparkova.
Razviti projekat u saradnji sa drugim nadležnim institucijama na pružanju podrške proizvodnji zdrave organske hrane i njihovom daljem subvencionisanju kroz programe podsticaja u fazi prerade i plasmana na tržištu. Kao poseban podprojekat ispittati mogućnost otvaranja stalnog maloprodajnog objekta u kome bi se prodavala certificirana zdravi organski proizvodi.
Pro Proizvodnja zdrave organske hrane kroz izgradnju mreže plasteničke proizvodnje.
Povećati angažovanje Grada Sarajeva u aktivnostima i projektima koji će doprinijeti poboljšanju njegovog imidža kao turističke destinacije i razvoju zimskog, banjskog i drugih oblika turizma.
Izgraditi posebno ciljani marketinški logo grada za potrebe turizma i unaprediti usluge marketinga i

reklamnog oglašavanja grada na posebno odabranim turističkim lokacijama i domaćim i međunarodnim manifestacijama.
Planirati sredstva za revitalizaciju starih jezgri u Gradu Sarajevu.
Planirati sredstva za podsticaj starih tradicionalnih zanata.

IZVORI PODATAKA:

- Zavod za zapošljavanje Kantona Sarajevo, Sarajevo, 2014., 2015. i 2016;
- Izvještaji i informacije Privredne Komore Kantona Sarajevo, Sarajevo, 2010., 2011., 2012., 2013., 2014., 2015. i 2016.;
- Privredna komora Kantona Sarajevo, 2014., 2015. i 2016.;
- Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo, Sarajevo, 2014., 2015. i 2016.;
- Zavod za statistiku Federacije BiH, Sarajevo, 2012., 2013., 2014., 2015. i 2016.;
- Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Sarajevo, 2014., 2015. i 2016.;
- Agencija za statistiku BiH, Sarajevo, 2014., 2015. i 2016.;
- Agencija za unapređenje stranih investicija u Bosni i Hercegovini (FIPA), 2013., 2014., 2015. i 2016.